

Милка Љубоја

КРАЉЕВСКА УМЕТНОСТ
У ЛЕГАТУ
ВЕЛИМИРА БАТЕ ЖУГИЋА

Сомбор, 2024.

Издавач:

Градски музеј Сомбор

За издавача:

Давид Фирањ, директор

Аутор изложбе и каталога:

Милка Љубоја, музејска саветница историчарка

Фотографије:

Велимир Бата Жугић

Павле Карабасил, виши кустос етнолог/антрополог

Техничка припрема:

Дејан Цвејић

Реализација изложбе:

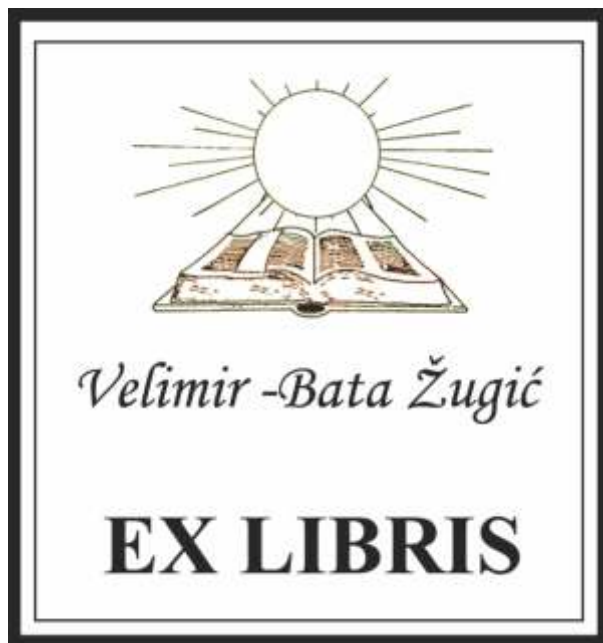
Ђорђе Шипош

Милка Љубоја

Штампа:

Тираж:

200 примерака

**Књиге имају своју судбину
(Habent sua fata liberi)**

Књиге имају свој живот и свој пут. И никада се не зна унапред ни живот, ни путовања књига. Међутим, сигурно се зна да књиге остају иза свих нас и да су дуговечне. Књиге треба волети, да би и оне волеле вас. То су онда вољене књиге које вас прате у зивоту и раду, и остају вољене и за нове генерације.

Музеји, библиотеке и архиви нису само куће где су остављене неке пукe прошлости, старине, заоставштине и др. Ту се чувају велика и значајна дела познатих научника, истраживача, стваралаца најлепших књижевних, сликарских и музичких дела, итд.

Зато свако чињење добра, чин, представља један мали корак у нашим животима - када мале ствари могу да постану велике.

*Легатор
Велимир Бата Жугић
10. јули 2024.*

О СВЕТЛОСТИ НА БАЛКАНУ

“ Никада доста светлости, на Балкану, као ни међу људима уопште. Ни књига о Слободном зидарству никада довољно. Много је снаге, воље и љубави потребно да би се написала књига. И онај преко потребан осећај за меру који је Слободним зидарима својствен. Има разних књига о слободном зидарству –историјских, езотеријских, има и оних које су против Слободног зидарства. Одувак сам сматрао да су све корисне, јер нас на крају ипак доведу до разумевања суштине овог древног иницијацијског братства. Наш драги Брат Велимир-Бата Жугић спада у драгоцене и посвећене људе који се прихватају неког посла на заједничку корист, да би на том послу најбољи део себе уградили у ширење масонске светлости“.

*Саша Јеленковић, песник
Зајечар, 23.09.2012.*

Каталог пред Вама је хроника догађаја који су обележили једно време у свету Масонерије, као и време које је легатор провео у Регуларној Великој Ложи Србије. Он је истовремено и музеолошки преглед збирке формиране у Градском музеју Сомбор и каталог изложбе о посвећености једне особе Краљевској уметности.

КРАЉЕВСКА УМЕТНОСТ У ЛЕГАТУ ВЕЛИМИРА БАТЕ ЖУГИЋА

Слободно зидарство је настало као спекулативно и симболичко братство оснивањем прве Велике ложе у Лондону 1717. године. Енглези су уобличили ритуале и усвојили Андерсонову Конституцију из 1723. године¹, засновани на спремности масона да се непрекидно усавршавају вршећи “најсветију и најсветлију дужност слободног зидарства – сакупљање расутог”², које су преузели кроз иницијацију, унапређење и уздизање. Братство се бескомпромисно залаже за чистоту свести, слободу мисли и непорецивост права на живот. Слободни зидари негују толеранцију, разумевање и хуманост, како би се свет приближио мери човека и бивствовао са што мање фанатизма и прогона. Они негују љубав према својој отаџбини-верни су јој и одани. За своју дужност сматрају одбрану њене слободе, интегритета и самосталности и залажу се за ред и мир, поштујући демократске институције државе“³.

Развој Слободног зидарства у Србији

Регуларна Велика Ложа Србије древних, слободних и прихваћених масона је „једина суверена, права, регуларна и призната Велика слободнозидарска Ложа на територији Србије која наставља традицију и правни је наследник Велике Ложе „Југославија“, основане 1919. године. Призната је од преко 140 Великих регуларних Ложа из целог света.“⁴

Прва Ложа на тлу данашње Србије у Петроварадину основана је у време владавине Јосифа II Харсбуршког, 1785.године, под именом “Пробитас“. Знаменити чланови Ложе “Vigilantia” у Осијеку су у то време били су епископ Јосиф Јовановић Шакабента и касније митрополит Стефан Стратимировић. У другом, јужном делу данашње Србије, у време владавине турског султана Селима III, у Београду је од 1790. године деловала турско-српска ложа. О њеном имену и раду има мало података, али се зна да су њени еминентни чланови били митрополит београдски Методије, Петар Ичко, кнез Алекса Ненадовић и један од устаничких вођа Јанко Катић. Међу члановима је било и хришћана, муслимана и Јевреја.Током устанка и борбе за национално ослобођење, од 1804. до 1813. године, значајну улогу играли су масони – Петар Ичко и Јанко Катић, а у првој влади образованој 1811. године први министар просвете био је Доситеј Обрадовић, такође масон и српски просветитељ.1842. године основана је Ложа под именом „Али Коч“ у Београду и она је 1851. године имала 204 члана.

¹Dušan Kostić, Simbolički jezik Slobodnog zidarstva, Beograd 2020, str.95

²Velimir-Bata Žugić, Moja putovanja u Kraljevskoj umetnosti, knj. I, Beograd 2018, 18: Коментар Саше Јеленковића, песника из Зајечара на књигу Велимира-Бате Жугића „Светлост наБалкану“

³Исто, 15

⁴<https://rgls.org/>

Одлукама Берлинског конгреса 1878. године дошло је до ослобођења Србије од турске власти, а током ослободилачких ратова, у Србији је било пуно добровољаца из Италије који су помогли оснивање Ложе „Светлост Балкана – Гарибалди“ 1876. године, под заштитом Великог Оријента Италије. На северу Србије, већ раније су основане следеће Ложе (под заштитом Велике Ложе Угарске): у Вршцу 1872. године „Egalitas“ и 1873. године „Pristeniistine“, у Новом Саду 1875. године „Libertas“ (под заштитом Великог Оријента Угарске), у Великом Бечкереку – 1877. године „Thaless“ и у Сомбору 1897. године слободнозидарски венчић „Philantropia“ и 1908. године Ложа „Jövendő (Будућност)“ под заштитом Символичке Велике Ложе Угарске.

Србија је 1882. године проглашена краљевином и у њој су основане нове Ложе „Србска задруга“ и „Слога, рад и постојанство“ у Београду (под заштитом Великог Оријента Италије), „Stellaorientalis“ 1890. године у Земуну, која се 1897. године сели у Панчево, „Побратим“ 1891. године у Београду и „Немања“ 1892. године у Нишу (под заштитом Символичке Велике Ложе Угарске).

Чланови ових Ложа били су најистакнутије личности из области образовања, науке, уметности, политике, племства и свештенства и одиграли су значајну улогу у напретку Србије. Један од најзначајнијих доприноса који су дали масони у Србији био је „Сретењски устав“ Краљевине Србије, један од првих и најлибералнијих Устава тог времена у свету из 1835. године.

Стицајем историјских околности Краљевина Србија није имала Велику масонску ложу до 9. јуна 1919. године, када је дошло до оснивања Велике Ложе Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца „Југославија“, коју је сачињавало шест Ложа: „Слога, рад и постојанство“, „Побратим“ и „Шумадија“ из Београда и „MaksimilijanVrhovac“, „Ivan Grof Drašković“ и „Budnost“ из Хрватске. Велика Ложа мења име 1929. године у Велика Ложа „Југославија“, чији је први Велики Мајстор био Ђорђе Вајферт, индустријалац и добротвор, а касније гувернер Народне банке Краљевине СХС. Многи председници влада, министри, чланови академије наука, научници, уметници, музичари, сликари и писци, били су чланови масонских Ложа из тог времена. Под заштитом ВЛ „Југославија“ радило је 30 Ложа. Уједињена Велика Ложа Енглеске признала је ВЛ „Југославија“ 1930. године. Узајамна признања и пријатељски односи размењени су са преко 50 Великих Ложа света. У периоду пред Други светски рат, Кнез Павле Карађорђевић, као слободни зидар, блиски рођак и представник Велике Ложе „Југославија“, присуствовао је у јулу 1939. године инсталацији Војводе од Кента у Великог Мајстора Уједињене Велике Ложе Енглеске. Већ у том периоду започиње пресељење дела масонске архиве из Београда у Лондон због све неповољнијег развоја ситуације у Европи. Велика Ложа је деловала до почетка 1. августа 1940. године, када је „самоуспавана“.

Окупација земље од стране нацистичке Немачке довела је до гашења масонске активности. Многобројни масони су хапшени и послани у концентрационе логоре, а десетак њих је стрељано. Гестапо је прикупљао податке о слободним зидарима и саслушавао их, а међу њима је био и последњи предратни Велики Мајстор Андрија Динић.

Од 22.октобра 1941. до јануара 1942. године у тадашњим просторијама Храма Велике Ложе у Београду одржана је Антимасонска изложба, која је била праћена невиђеном антимасонском и антисемитском пропагандом. Посебан куриозитет било је издавање 4 антимасонске поштанске марке и пригодног коверта са печатом првог дана.⁵

Ф.1, Поштанске марке Антимасонске изложбе у Београду, штампане 1942, инв. бр. 1092

У периоду после рата многи слободни зидари су учествовали у успостављању прелазне властикоа министри, али су убрзо нестали из јавног и политичког живота.Током комунистичке власти у Југославији и Србији, слободно зидарство никада није потпуно замрло. Слободни зидари су деловали на три начина. Од 1945. до 1967. године деловала је једна Ложа у Београду и један венчић при САНУ, а обновљена је Велика Ложа у емиграцији, док су појединци били активни чланови иностраних ложа.

У бурним дешавањима распада СФРЈ 1989. године су поново основане ложе „Побратим“, „Слога, рад и постојанство“ и „Максимилијан Врховац“, а две године касније, 23. јуна 1990. године, „унето је светло“ у Велику Ложу „Југославија“. После Годишње скупштине, која је организована у Риминију 13. марта 1993. године, створена је стабилна основа за деловање Слободних зидара у Регуларној Великој Ложи „Југославија“ (РВЛЈ). Осамостаљење Црне Горе 2007. године довело је до нове промене имена у Регуларна Велика Ложа Србије (РВЛС), под чијом заштитом данас ради 65 ложа.

⁵У легату Велимира Бате Жугића у Градском музеју Сомбор се налазе оригинали антимасонских марака. Које су штампане и издате у Београду 1. Јануара 1942. године, као и пригодни коверат. Легатор је поконио један комплет поменутих марака музеју УГЛЕ у Лондону.

*Ф.2, Лого Регуларне
Велике Ложе Србије*

Профана делатност Велимира Бате Жугића

Велимир Бата Жугић (у даљем тексту: Бата Жугић) рођен је 10.јула 1951. у Сомбору, од оца Радосава и мајке Душанке рођ. Одобашић. Радосав Жугић рођен је 1923. године у селу Новаковићи (крај Жабљака), у Црној Гори. Породица Жугић је стара црногорска породица чији родослов сеже уназад 14 генерација до 1740. године. Породица је позната у дурмиторском крају као напредна и антифашистички опредељења, те је млади Радосав ступио у партизанске редове у Другом светском рату. Радосав Жугић је крај рата дочекао у Сарајеву, одакле је премештен у Београд, па у Сомбор као официр ЈНА. У Сомбору се 1950. године оженио Душанком Одобашић, рођеном у Телечкој 1927. године у породици јавног бележника Милана Одобашића и Вукосаве рођ. Мартоношки. Живећи у благостању, Душанка Одобашић је образована и веома активна у женским и хуманитарним организацијама. Пред Други светски рат уписала је Државну реалну гимназију у Сомбору, коју је завршила по завршетку рата. Започела је студије медицине у Загребу, али се вратила у Сомбор након мајчине смрти и запослила као службеница у Социјалном осигурању и Општини Сомбор, где је остала до пензије.

Бата Жугић је завршио Основну школу „Никола Вукићевић“ и Гимназију „Вељко Петровић“ у Сомбору. Био је врло мирно, али радознато дете са интересовањем за науку, музику, уметност и спорт. У школи је увек био одличан ученик и двоструки „Вуковац“, учесник бројних покрајинских и републичких такмичења из природних наука. Електротенички факултет (основне и магистарске студије из области телекомуникација) завршио је у Београду.

Ф.3, Породица Жугић, Сомбор 1954.

Ф.4, Бата Жугић са дедом Стеваном, Новаковићи 1972.

Током студирања Бата Жугић је волео да проводи лета код свог деде Стевана у Новаковићима. Живот у том малом планинском селу, у близини Црног језера код Жабљака, постепено је постајао лакши успостављањем друмског саобраћаја са већим градовима, редовног снабдевања локалног становништва намирницама и осталим потрештинама, те обнављањем сеоских школа. Искорак у туристичкој понуди Жабљака била је изградња полетно-слетне стазе у близини Новаковића, крај Ђавољег језера и успостављање редовног авио-саобраћаја на релацији Београд-Жабљак 1961. године. Мада краткотрајна, ова авио-линија довела је до развоја туризма у жабљачком крају и донела промене и у свакодневици породице Жугић и других породица у Новаковићима.

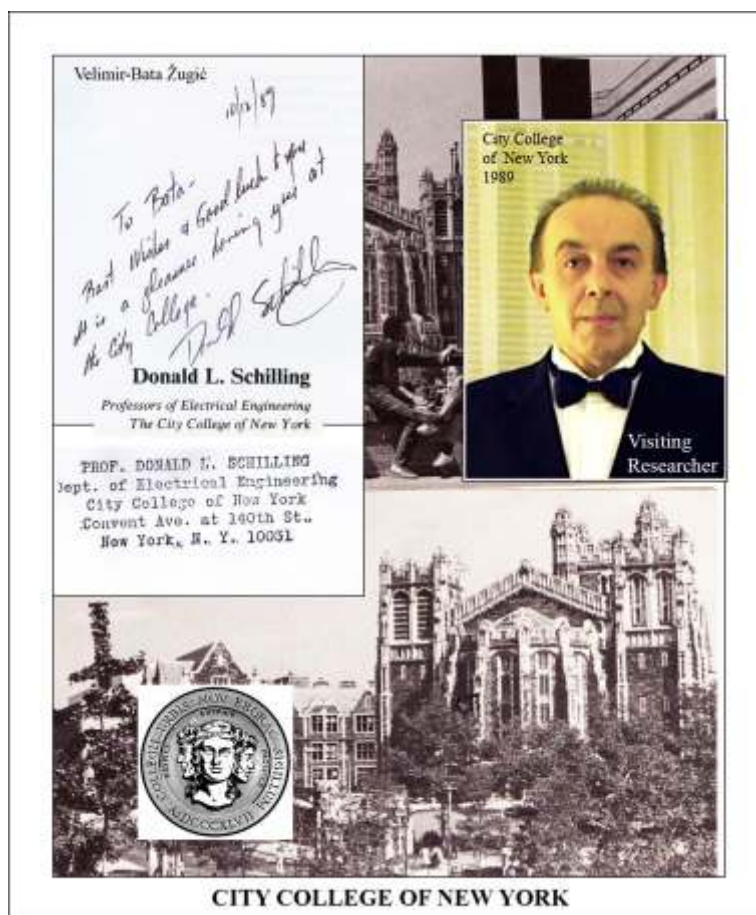
Ф.5, Бата Жугић испред авиона ЈАТ-а DC-3 на линији Београд-Жабљак, Новаковићи 1963.

Ф.6, Поглед на Ђавоље језеро и Дурмиторске висове са чувеним „седлом“, 2011.

На професионалном плану Жугић се усавршавао у истраживачком и научном раду на истраживачким и докторским студијама у Њујорку (под патронатом UNESCO-a) на City College of New York и Columbia University. Техничке специјализације је стекао на Универзитетима у: Редингу (УК), Вашингтону (САД), Хајделбергу (НЕМ), Ванкуверу (КАН) и Шарлоту(САД).

Професионалну каријеру остварио је у области телекомуникација на Војнотехничком институту Београду као високи научни истраживач, Пејдинг Систему Телекома Србије као технички директор и Мобилној Телефонiji Србије (МТС)/Телеком Србије на руководећим положајима менаџера.

Ф.7, Сећање на Универзитет у Њујорку 1989.

Почетак и активности у Слободном зидарству

Поред професионалног рада у области телекомуникација и стицања значајних техничких и пословних референци, Бата Жугић се посветио активностима у Слободном зидарству у Србији и у свету. Учествовао је на бројним путовањима и остварио међународну сарадњу са другим слободнозидарским Обедијенцијама, наставио мисију доброчинства у Србији и све то је описао и приказао у многим објављеним радовима и публикацијама.

Ф.9, Велимир-Бата Жугић са медаљом матичне Ложе

У редове Братства Бата Жугић примљен је 2001. године, једногласно, као члан слободнозидарске ложе „Светлост Балкана-Гарибалди“, која данас наставља традицију најстарије српске ложе „Светлост Балкана“ у оквиру Регуларне Велике Ложе Србије.⁶

У свом деловању Бата Жугић се увек руководио основним постулатима масонске етике – чињење добра и уздизање изнад слабости у животу на путу ка личном усавршавању. „Мудрост, љубав и доброчињење су дати човеку да би спознао и досегао једину и праву меру између људске слободе, одговорности и толеранције“⁸ су постулати према којима живи и делује у масонском и профаном свету око себе.

Бата Жугић је, од иницијације на почетнички степен до данас, спреман да својим личним примером и деловањем на себе и свет око себе „углача још једну коцку“ у свеопштем знању и историји човечанства. Преузимао је одговорне функције у српском Слободном зидарству не жалећи труда, упорности и воље. Био је један од оснивача Ложе „Европа“, бр. 27 као и Старешина исте Ложе у периоду 2010-2011. године.

Ф.8, Медаља Ложе „Светлост Балкана-Гарибалди“, Београд 2003, кат. бр. 50⁷

⁶ Ложу су 16. октобра 1876. основали угледни и образовани грађани Србије уз помоћ и подршку Ђузепе Гарибалдија и његових Гарибалдинаца, који су се борили као добровољци у српско-турском рату 1876. године

⁷ ЈИС, ГМС, Збирка: Легат Велимира Бате Жугића, бр. 31-Златна медаља Ложе „Светлост Балкана-Гарибалди“ је реплика медаље прве „Гарибалди“ Ложе у Србији из 1876. године и израђена је 2003. године у неколико примерака. Медаља се носи и данас као знак припадности Ложи „Светлост Балкана-Гарибалди“.

⁸ Velimir-Bata Žugić, Nav. delo, 16